

Schérer műve egyike az utolsó évek legfigyelemreméltóbb pedagógia-történeti kísérletének. Adatainak bősége, szintetikus áttekintései, gazdag irodalmi repertóriuma alapvetővé teszik munkáját további kutatások számára, a história tanárai részére pedig a legmélyebb öncszmélet forrását nyújtják.

Ember István.

William S. Learned: The quality of the educational process in the United States and in Europe. New-York The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching. Bulletin number twenty. 1927, 133 l.

A külföld iskolaügyének tanulmányozása már a világháború előtt javában folyt. Így pl. az Egyesült-Államok közoktatásügyi hivatala, a *Bureau of Education*, évenként megjelenő vastkos kötetei (*Report*) rendszerint külön fejezetekben ismertették az idegen s főleg az európai országok közoktatásügyét. Ez a „nemzetközi oktatásügy“ gyűjtőneve alá foglalt mozgalom annyira megizmosodott, hogy érdekében 1914 szeptemberre Hágába a kormányok hozzájárulásával külön nemzetközi kongresszust hívtak össze, amelynek megtartását a háború, sajnos, felborította. Most, a tanítás és nevelés ügye iránt megnyilvánuló fokozott érdeklődés hatása alatt, ez az irány ismét feléled s biztatónan terjeszkedik. Különböző országok tanerői újból kongresszusokba tömörülve vagy szakfolyóirataikban cserélik ki tapasztalataikat s vitatják meg az „új pedagógia“ égető kérdéseit, ami kölcsönös megtermékenyítéssel jár. Ebből az áramlatból ma már egy nemzet sem vonhatja ki magát az elszigeteltséggel járó hátrányok nélkül. Csattanó bizonyosság erre a világ egyik leghatalmasabb államának, Amerikának példája. Am ma már nem érhetjük be az anyagnak pusztá ismeretével, az iskolák szervezetére stb. vonatkozó adatoknak bármily hatalmas tömegével, hanem ennek a nyersanyagnak gyakorlati felhasználhatóságáról, elevehnél tételéről kell gondoskodni, ami okszerűen csak *összehasonlítás alapján* történhetik. Ezzel az eljárással válnak igazán szembe-tűnővé azok a különbségek, amelyek az egyes államok iskolaügye, a különböző iskolafajok szervezete, tanterve stb. között fennállanak, s ugyancsak ilyen alapon lehet megérteni s mérlegelni az iskolázás után az életben elért s az egész nemzet szellemi és közgazdasági életében megnyilatkozó eredményeket. Mindezekből végül leszűrhetők azok a tanulságok, amelyek minden ország sajátosságainak megóvása mellett üdvös újításokra ösztönözhetnek.

Ezoknak a fejtegetéseknek szellemében s a vázolt cél szolgálatában készült az előttünk fekvő Jelentés a Carnegie-alapítvány megbízásából, amely már több mint két évtized óta foglalkozik közoktatásüggyel is. A szerző külön-külön tárgyalja a közép- és a felsőoktatást s ezeken belül Német-, Francia- s Angolország megfelelő intézményeit; majd egybeveti ezeket az amerikaiakkal, végül szóvá teszi az amerikai oktatásügyet európai megvilágításban és megállapítja az ebből leszűrődő kívánságokat. A 4 oldalra terjedő Előszó tömören és tanulságosan foglalja össze a füzet tartalmát. Elmondja, hogy az Egyesült-Államok közép- és felsőiskolaügye a két utolsó évtized alatt nagyot haladt, főleg extensiv irányban. Az iskolák és könyvtárak rohamosan

szaporodtak, hozzáférhetőségüket a legszélesebb körök részére megkönnyítették, ami társadalmi kihatásában előnyösnek bizonyult, mert enyhítette az osztályok közti ellentétet (*the absence of class-consciousness*). Viszont hátrányként kell elkönyvelni a tantárgyak szaporításával és a tantervek felettnagy tarkaságával járó felszínességet, amelynek egyik forrása a tanerők hiányos képzettsége. Az anyanyelv kultuszát szóban, írásban s olvasmányokkal a művelt európai nemzetek elsőrendű feladatuknak (*fundamental task*) tekintik, míg az Egyesült-Államokban ez még sok kívánnivalót hagy hátra. Amott a kiválóan tehetséges tanulók istápolása — amit szerzőnk a valódi demokrácia követelményének mond — szintén megvalósult már. Általában az amerikai középiskolákra az európai példák csak gyengébb hatással voltak, jóllehet tanterveik, módszereik s felvételi és képesítő vizsgáik nem egy követéseméltó útbaigazítással szolgálhatnak. Már nagyobb hatás észlelhető a főiskoláknál, amiben jelentékeny része van annak a számos egyetemi hallgatónak, aki európai főiskolákon végezte tanulmányait. Ezeket a megállapításokat elég egyszerű s természetes eljárással érte el szerzőjük, amennyiben vizsgálódásaiiban mindvégig a következő kérdéseket tartotta szem előtt: Mely elemek bizonyultak az illető nemzet oktató eljárásában leghatásosabbnak? Rendekeznek-e az amerikaiak is ezekkel a módszerekkel? Ha nem, értékesíthetnék-e ők is azokat? A Jelentés végén egy eredeti grafikon áttekinthetően és összehasonlítóan szemlélteti az Egyesült-Államok, továbbá Német-, Francia- és Angolország közép- és felsőiskoláinak tantervét a 10—18., illetőleg 19—25. életévig tantárgyanként. Ebből a 98. lapon levő magyarázat nélkül is sok mindent megértünk. A szerző végül utal arra, hogy az idegen nemzetek is behatóan és kritikailag tanulmányozzák az Egyesült-Államok iskolaügyét és különös szintben tüntetné fel az amerikaiak értelmességét és elfogulatlanságát, ha megtagadnák azoknak az idősebb nemzeteknek buzdító kritikáját, amelyek a napirinden levő problémák megoldásán régóta fáradoznak.

Az értékes adatok tömegét rendszeresen és szakavatottan feldolgozó Jelentésnek szinte minden sorából ez a nemes vágy árad felénk: Amerika tanulni és okulni akar! Ez a törekvés lelkesítsen minket is. *Kemény F.*

J. Göttler: *System der Pädagogik im Umriss*. J. Kösel & F. Pustek, München, 1927. Ára 10 aranymárka.

A müncheni egyetem pedagógia-tanárának ez a könyve szerény terjedelemben 1915-ben jelent meg először. Szerzője csupán hallgatóinak szánta, hogy előadásait jobban követhessék. A kis könyvet azonban szélesebb körök is felkarolták és egymás után jöttek a bővített és átdolgozott kiadások. Minthogy a délnémet néptanítók is szívesen forgatják ezt a teljesen modern, a vallásos nevelés érdekeit is kielégítő könyvet, mostani negyedik kiadása teljesen átdolgozva és tetemesen kibővítve, a legújabb irodalommal kiegészítve hozza még az új bajor népiskolai és továbbképző iskolai tantervet is. A könyv előző kiadásait tizenkét éve használom tanítóképzői, tanfolyami és főiskolai tanításaimhoz és nagyon megkedveltem, azonban azt is tapasztaltam, hogy tanár-